

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XV. In alios quatuor secundarios humores mutari sanguinem, antequàm
corporis nostri pars euadat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

quens necessario esset, cum quoque ex vi consecrationis esse sub specie panis in Eucharistia Sacramento; quemadmodum cetera partes continentur. Etenim illud totum ex vi consecrationis adest, quod nomine corporis significatur; hoc est totum integrum & omnibus suis partibus absolutum corpus. At non ex vi consecrationis, sed per concomitantiam ibi esse sanguinem, propterea quod corpus illud non sit mortuum & exagae, sed viuum & sanguine praeditum, & ideo non fuisse futurum, si tribus illis diebus quis consecrasset, quibus post sanguinis effusionem is fuit à corpore separatus. (quo tamen tempore partibus omnibus integrum corpus extitisset) docent omnes Theologorum schola.

Reg. humores ceteros.

Et quoniam manifestum est, sanguinem multo magis ad nostrorum corporum naturam pertinere, quam humores ceteros, si is non est vlla illorum pars, neque communi anima & vita fruatur; multo minus de reliquis id affirmari poterit, qui sanguinis excrementa sunt, atque à corpore & partibus omnibus purgantur, non solum sine laesione, immò cum emolumento maximo. Tantumque abest, vt corpori costituendo necessarij sint, vt maximè euadant noxij, nisi diligenter momentis singulis repellantur.

IN ALIOS QUATVOR SECVNDARIOS humores mutari sanguinem, atque sequam corporis nostri pars euadat.

CAPVT XV.

Um de quatuor primis illis humoribus, qui in corporibus nostris considerantur, ac praesertim de sanguine, qui vt est natura amicissimus, sic omnium potissimum existimatur, plurimumque ac maxime salutarem & necessarium usum habet, tum ad fouendum calorem, tum ad reficienda & nutrienda membra neque in genere neque in specie maiores sunt difficultates, quae naturalem habeant contemplationem, quam quae à me fuerint explicatae: finis erit de illis differendi, vbi hoc vnum addidero, sanguinem, qui per venas vt alimentum membrum omnibus refarciendis distribuitur, in ea statim & immediatè non mutari. Quoniam cum nihil subito operetur natura, nec ab vno ad alterum extremum trahat nisi per medium; in membrorum quoque restauratione paulatim & sensim progreditur. Atque alimentum illud, quod omnino liquidum est & à membrorum conditione nimis alienum; multis primùm modis versat & afficit, vt ad membrorum solidam, duram, consistentem, & interdum siccam planè naturam adducat. Nam quòd in prima corpusculi intra feminae vuluam ex menstruo sanguine formatione euenit, hoc ipsum multo magis in eiusdem iam grandioris, & robustioris ex alimentario sanguine nutritione ac conseruatione fieri credendum est. Nobis verò corpora disseccantibus in extremis interdum venis, ossibus, vinculis, partibusque ceteris humidiores quaedam apparent absentes substantiae, quae ad perfectam membrorum naturam nondum peruenierunt. Has humores secundarios appellamus,

A tanquam prioribus illis quatuor posteriores, aut tanquam ex illis genitos, si ex omnibus animantium corpora nutrir credantur; aut certè ex sanguine, qui & humor primus est, & inter primos praecipuus & optimus.

Quoniam verò in quatuor distinctis locis humiditates haec deprehenduntur, totidemque omnino mutationes fieri obseruantur, quatuor item secundarij humores distinguntur. Principio enim mutatio quaedam fit alimenti in extremitatibus minimarum illarum venarum, quae propterea capillares nominantur, seseque ad membrorum poros & meatus sistunt. Ibi sanguinis venis illis contenti substantia, quae rubea erat, euadit alba. Neque hic humor proprium aliud nomen vnquam habuit, tametsi Cöciliator differ. 33. sanguinem humiditatem appellauerit, propterea quòd ex sanguine immediatè existat. Duo autem hoc loco intelligenda sunt. Alterum est, venarum extremitates non solum in longitudine considerandas esse, sed omnes eas partes significari, quae ad extremam illarum venarum superficiem pertinent; in quibus adsint pori, per quos alimentum diffundatur. Alterum; etiam sanguinis in hanc primam humiditatem mutatio in ipsarum venarum, praesertim maiorum, nutritione minimè necessaria videatur; quod in illis ipsis contineatur sanguis nec propitius habeat hasce paruarum venarum extremitates: eandemque ob causam neque in ossibus aliisque quibusdam partibus, cum quarum poris venarum illarum extremitates non coniunguntur; in omnibus tamen humiditas ea reperitur, quamuis non in omnibus venarum earum extremitatibus contineatur, sed alio modo accedat ipsiisque membris paulatim accrescat.

Altera deinde mutatio perficitur, dum alimentum extremitatibus illis superatis in membrorum superficie suscipitur. Eo namque tempore in albam & perspicuam substantiam toti persimilem planè mutatur. Vnde ros seu rotidus humor nominatur: quòd rùm rotis speciem praeseferat; rùm re ipsa, veluti ros herbas, vniuersam membrorum superficiem madefaciat & arceat siccitatem. Non ignoro Auicennam & post eum Foroliuiensem Iacobum quæst. 40. in 1. Canonem, & quæst. 32. in artem parua, & alios quosdam; in ea fuisse sententia, vt crederent minimè necessariam esse semper mutationem hanc primae humiditatis in rorem, sed eo duntaxat tempore, quo corpus, siue motu quopiam vehementi, siue aliam quamuis ob causam, nimium siccatum fuerit & opus habeat humectatione. At illi parum videntur cognitum habuisse certum & constantem naturam modum operandi, in re praesertim tantopere ad sustentandam vitam necessaria. Neque enim credendum est, in aliis functionibus vniuersis eandem semper esse naturam, in hac verò, quae aliorum omnium fundamentum est, à se ipsa saepe diuersam. Praesertim cum melius multo & salubrius appositione cibi & in substantiam nostram mutatione, quam aut externa roris humorisue perfusione, aut alio quouis modo corpora humectentur. Neque saluberrima haec operatio retardaretur vnquam aut interrumperetur illa roris perfusione, nisi prorsus esset in omni nutritione necessaria.

Post hanc verò tertia succedit mutatio: in qua per eos, qui in corporibus nostris insunt, meatus & poros alimentum attrahunt membra; & ita illud

sibi apponunt, vt illis adhæreat, pauloque magis concreſcat, denſetur, accidentiaq. omnia & qualitates membrorum ſuſcipiat. Cambium hic tertius humor vocatur; quod in conſumptæ atque exhauſtæ ſubſtantiæ locum reparatur in poris, fiatque in illis cåbium quaſi quoddã & permutatio.

Quarta.

Quarta & vltima mutatio ea eſt, qua eadem hæc alimenti ſubſtantia mēbro magis adiungitur, ſitq. viſcoſa, tenax, & ad formã naturãq. mēbri imbuendam proximè diſpoſita. Propterea glutē appellatur: tam quod ipſa omnino tenax ſit & glutinoſa, tũ quod firmius hæreat, mēbrisque aglutinetur.

QVATENVS HVMORES HI
ſecundarij tũm à primis, tũm inter ſe diſſerant.

CAPVT XVI.

In ſingulis hiſce permagna quidem certè ſit & inſignis mutatio; tũm locorum, tũm accidentium. Nam in paruaturum venarũ extremitatibus ſanguis cõſpicitur colore & accidentibus cæteris, que à iecinoſe accepit, mutatus magno perẽ. In mēbrorũ ſuperficie in tenuẽ planẽ ac pellucidã ſubſtantiã trãſit. In poris ſubſtantiã eadẽ à mēbris attractã coagulatur membroq. nutriẽdo ſimilis cõcreſcit. Ac demũ in mēbris ipſis aglutinatur proſuſ, omniq. ex parte euadit ſimilis. Cæterũ an hæc ſint mutationes ſubſtantiæ, an accidentium ſolũ; quõue modo humores hi tũ à ſanguine & primis diſſerant, tũm alter ab altero; id verò non parum diſputatur.

1. opinio.

Video autẽ cõſentire quidẽ penẽ omnes, eorũ vnũ ab altero nõ natura, ſed accidentibus diſſerre. Quippe hoc ſolũ diſtinguitur, quod vnus magis aut minus eſt albus aut tenax, quã alius: aliqui eedem ſunt accidentiũ formæ, in quibus magis aut minus certũ eſt eſſentiã & ſpecie non mutare. Verũ cõtendũt permulti eſſentiã illorũ & ſubſtantiã à natura & ſubſtantiã ſanguinis primorũve humorũ eſſe proliũ alienã. Primũ enĩ mēbrorũ natura nĩmiũ eſt à primorũ illorũ humorũ ſubſtantiã diuerſã neq. potẽſt ab extremo ad extremũ fieri trãſitus ſine medio: ſed intercedat oportet alia quæpiã ſubſtantiã, que ſecundorũ humorũ eſſe creditur. Deinde ſecundarij hi humores qualitibus omnibus & accidentibus, que ſubſtantiã indicia ſunt, planẽ diſſerant. Ad extremũ ni diuerſa eſſet ſubſtantiã, poſſet eſſe ſanguis quiſpiã craſſior, frigidior, & ſiccior neruo. Humor nãq. ille, quo nutriti os debet, immediate antequã in oſſis ſubſtantiã mutetur, illi perſimilis eſt: itaq. cũ os craſſius multò ſit, frigidũ & ſiccius neruo, eadẽ quoq. tũ fuerit ſanguinis forma, ſi ea in humoribus ſecundis permaneat. Quod abſurdum iis videbitur: qui ſanguinis & nerui naturam non ignorauerint.

Ego vero ne à primis quidem humoribus ſecundarios hoſce magis, quam accidentibus, ſeparo; quatenus diuerſum quempiã colorẽ habet, aut maiorẽ minorẽue tenuitatẽ & craſſitudinem, aut alia eiũſmodi accidentia: quæ dum ij ad interitum tendunt, & alimentũ in mēbra mutatur, non ſolũ abſurdũ eſt produci, quin potiũs maximẽ neceſſariũ. Sic enim non ſtatim, ſed per multas diſpoſitiones plureſq. accidentarias mutationes interietas ab extremo ad extremũ natura commigrat. Et quænam quãſo magis videatur tibi eſſe ab extremo ad extremũ, quam ignis in aquã, alteriũue aſymboli elementi in ſuũ contrariũ, cũ quo nullius habet qualitatis cõmunionem, mutatio? Ea tamẽ; vt à me alio loco demonſtratur, abſque vlla inter-

A iecta ſubſtantiã mutatione perſicitur, ſolis pugnantibus qualitibus permutatis. Neq. accidentibus ipſis & qualitibus tantoperẽ dixeris humores hoſce diſſentire, quantũ aſymbola elementa pugnant. Nam eadẽ propemodũ accidentia paulò magis alterata omni tẽpore perſeuerant. Sanguinem porò quẽpiã, dum in mutatione vertatur atq. ad interitũ properat, vt os ex eo gignatur, ſicciorẽ fieri & frigidiorẽ neruo, me ſanẽ iudice minimẽ debet in cõmodum appellari, & in prima mēbrorum formatione ita fieri neceſſe eſt. Aut reſpõderi poteſt, ſanguinẽ illũ, vbi ad vltimũ ſuarũ diſpoſitiõnũ deductus fuerit, quibus neruo adhuc calidior eſt & humidior, iis corruptis in oſſis ſtatim mutari, nõ quidẽ frigidiffimũ & ſicciffimũ, ſed calidũ adhuc & humidũ, qualia ferẽ ſunt corporuſculi recẽs formati oſſa, illudq. paulatim tempore procedẽte refrigerari & ſiccari atque ad perfectã oſſis naturã adduci.

Hanc nimirũ Ariſtotelis & verò etiam Galeni ſententiã fuiſſe nõ dubito. Non enim ij ſecundarios hoſce humores ignorarũt, optimẽq. ſanguinẽ mutari ſenſim ac multis modis verſari intellexerunt, antequam ad oſſis, nerui, aliarũue partiũ ſubſtantiã perueniat. Et tamen eorum alter vbiq. ſanguinẽ affirmavit vltimũ eſſe noſtrorũ corporum alimentũ: quod eas omnes mutationes accidentarias eſſe exiſtimaret. Et cũ non ſubſtantiã & natura, ſed accidentibus & qualitibus humores hoſce diſſerre à ſanguine iudicaret, cõſtanter dixit ſubſtantiã ſanguinis vltimũ alimentũ præbere, quod ea partes omnes reſiciantur. Alioqui ſi non ſanguinea, ſed alia quæpiã ſubſtantiã immediate reſtauraret alimentũ quidẽ cõparatione cæterorũ humorum, at nõ vltimũ, hoc eſt proximũ, alimentũ ſanguis dici poſſet. Alter verò cũ rã ſæpẽ de humorib' dẽque tota nutritione ſcripſerit, nihil vnquã de ſecundariis hiſce humorib' locutus eſt. Immo ne eos quidẽ fortãſſe nominavit, quod illos à primis nequam ſubſtantiã ſepararet. Nam in iis locis quæ Conciliator commemorat, nihil reperio, quod ad rem præſentẽ faciat. Niſi illud ſit, quod in 7. Methodi mededi c. 6. rorẽ quendã nominat per oẽs corporis partes diſfuſũ: exiſq. venas ſubiũgit, in quib. ſi ſanguinis penuria ſit, facilẽ corp' ſiccatur. Sed nõ eſt ſermo de his humorib' tũ quia cåbium & glutē nõ prætermiſiſſet, ſi humores hoſce per cõſeſcendos ſuſcepiffet. Tũ quia non humorẽ roridũ appellat, ſed humiditatẽ alimẽti cœu rorẽ per mēbra ſparſum, & ſanguinem venis contentum.

Quatuor in modis corpora noſtra ſiccari tradidit. Primũ accidente, hoc eſt humore qui qualitas eſt, ab hoſtili ſiccitate fugato. Deinde ſubſtantiã, liquato ſcilicet adipe, aut cõſũpta carne, partibus humidis, quæ humectãt corpora: Tũ abſũpto alimẽto, quo ſubinde humidiora ſunt, dũ exhauſta, & ſiccata partes reſiciũtur. Vt n. fames ſiccata alimentũ & nutritio humectãt. Poſtremò ſanguinis & ſpiritus inopia. Quippe vterq. dũ per venas & arterias percurrit, vniuerſa mēbra quã vniuerſũ, hortũ noſtrũ irrigãdo humectãt. Quod ſi ij deſint, facili' multò partes oẽs ſicciores euadũt. Quæ ſanẽ omnia ad ſecundarios hoſte humores nihil pertinere quiuis intelligit. Vt omninò tũm Ariſt. tũm Galeni ſententiã credi poſſit, eos aut à ſanguine aut à prioribus quatuor ſubſtantiã & natura nequaquã eſſe diſtinctos. Verũm ſi hoc modo partes omnes corporis conſiſtant & ſuſtentantur; de illis tam deſque corpore vniuerſo dicendum ſupereſt.

Quatuor ſiccitatis modi.